

munkafüzet

10

TÖRTÉNELEM

A KÖZÉPISKOLÁK SZÁMÁRA

Csuszó Sándor
Kozma Géza
Lovrity Andrea

TÖRTÉNELEM

A KÖZÉPISKOLÁK SZÁMÁRA

10

munkafüzet

2., változatlan kiadás

Mozaik Kiadó – Szeged, 2017

Útmutató a munkafüzet használatához

A 10. osztályos történelemtankönyvhöz készült munkafüzet segít neked, hogy minél jobban megismerd és megértsd a történelmet.

Miért nem elég ehhez a könyv?

Azért, mert a munkafüzetben egy kicsit másképp kérdezzük, mint a tankönyvben. Ez arra készíttet téged, hogy újra átgondold az órán tanultakat. Ugyanis ha dolgozol az adatokkal, akkor könnyebb megjegyezned őket; ha pedig magad is végiggondolod az összefüggéseket, akkor biztosan jobban meg fogod érteni a tananyagot.

A munkafüzetben kaptak helyet az összefoglaló leckékhez tartozó feladatsorok is. Ezek segítségével a témazáróra készülve újra átgondolhatod, nagyobb összefüggésbe helyezve rendszerezheted ismereteidet.

Egyes anyagrészek lehetőséget adnak egyéni kutatómunkára. Ezekhez kreativitást is igénylő feladatokat kapcsolunk.

Miért hasznos még a munkafüzet?

Azért, mert már most rendszeresen találkozhat az írásbeli érettségien előforduló feladattípusokkal, és hétről hétre gyakorolhatod a fogalmak és adatok megadott szempont szerinti táblázatba rendezését, a folyamatábra kiegészítését, az irányított kérdésekkel történő forráselemzést, a vaktérkép kitöltését, a hibakeresést, az adatgyűjtést, a képek és a fogalmak felismerését. Tehát az óra anyagának áttekintése mellett folyamatosan készülsz fel az érettségire.

Jó munkát kívánunk:

A Szerzők

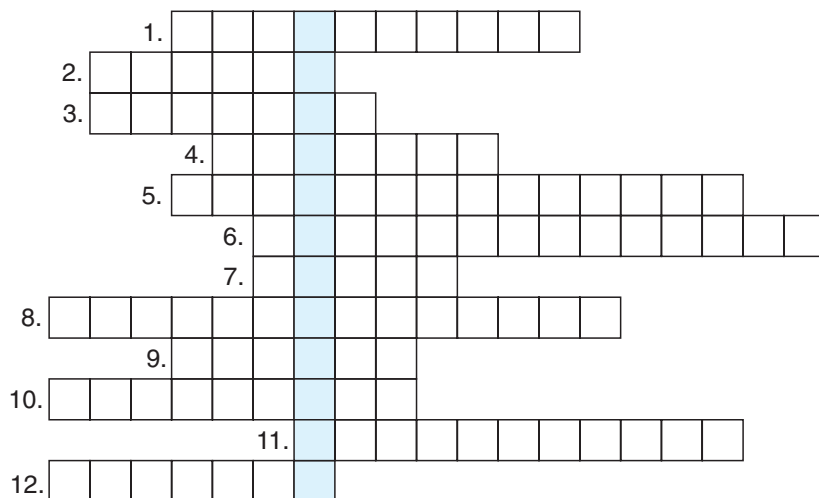
A reformáció irányzatai

1. A felsoroltakat csoportosítsd aszerint, hogy katolikus (K), illetve protestáns (P) felekezetekhez kapcsolhatók! A megfelelő betűjelet írd a jellemzők előtti négyzetbe!

☐ a hit egyedüli forrása a <i>Biblia</i>	☐ a pápa az egyház feje
☐ cölibátus	☐ két szín alatti áldozás
☐ latin nyelvű mise	☐ anyanyelvű igehirdetés
☐ csak két szentség van	☐ szerzetesrendek
☐ a szentek tisztelete	☐ úrvacsora
☐ a hit és a jó cselekedetek által üdvözülhetünk	☐ egyedül a hit által üdvözülhetünk

2. Fejtsd meg a rejtvényt! A megoldás: Luther így nevezte a pápát.

1. Az ágostai hitvallás megfogalmazója; 2. Genf prédikátora; 3. Szentháromság-tagadó prédikátor; 4. A svájci reformáció kezdeményezője; 5. Az egyházi vagyon világi kézbe adása; 6. Eleve elrendelés; 7. Minden kérdésre választ adó írás; 8. Az áldozás neve a reformációban; 9. Az anabaptisták prédikátora; 10. Az egyháztanács világi tagja; 11. Szentháromság-tagadók Erdélyben; 12. Luthert pártfogoló fejedelem

Megfejtés:

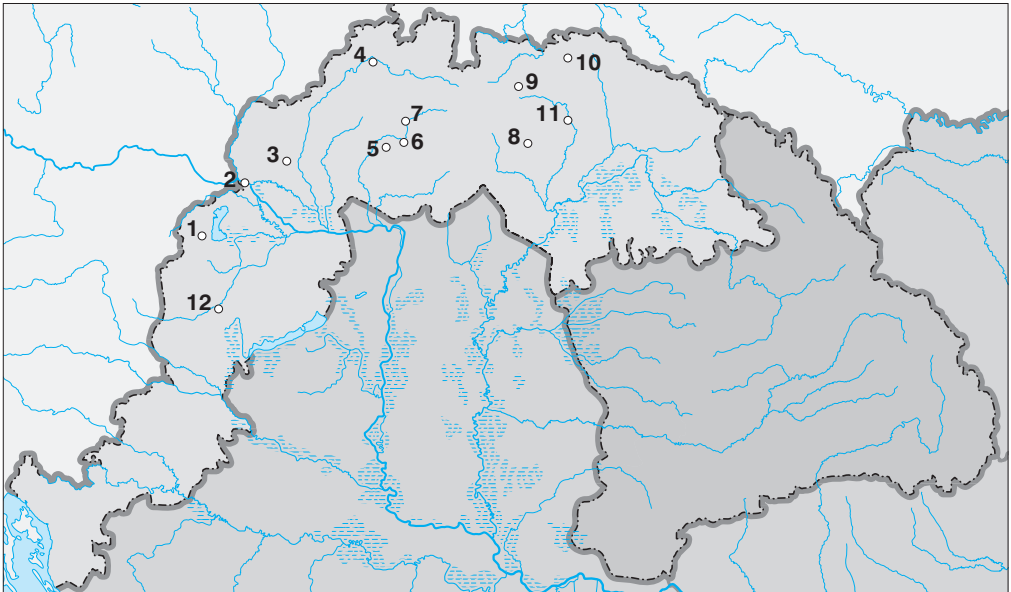
A Magyar Királyság és a Török Hódoltság

1. Csoportosítsd a jövedelmeket az alapján, hogy melyik kamara rendelkezik felettük!

Sopron adója; Bártfa adója; Selmecebánya adója; Rozsnyó adója; Besztercebánya adója; soproni harmincad; pozsonyi harmincad; nagyszombati harmincad; zsolnai harmincad; kassai harmincad; lőcsei harmincad; bártfai harmincad; Bélabánya adója

Alsó-Magyarországi Kamara	Magyar Kamara	Szepesi Kamara

2. Írd a város neve mellé azt a számot, amelyik a térképen jelöli!

..... Sopron

..... Bártfa

..... Lőcse

..... Zsolna

..... Kassa

..... Bélabánya

..... Selmecebánya

..... Rozsnyó

..... Pozsony

..... Nagyszombat

..... Besztercebánya

..... Vasvár

A POLGÁRI ÁTALAKULÁS KORA

Hatalmi viszonyok Európában a 18. században

1. Tedd időrendbe az eseményeket!

- A *Pragmatica Sanctio* megfogalmazása
- Az aacheni béke
- A hétéves háború
- Lengyelország első felosztása
- Lengyelország harmadik felosztása
- Az osztrák örökösödési háború
- A spanyol örökösödési háború
- Tadeusz Kościuszko felkelése

2. Nevezd meg az alábbi törvényeket! Kinek az uralkodása alatt fogadták el?

a) [...] Ő császári és királyi Felsége fiágának magva szakadtával [...] a magyar királyságnak és koronának és ahhoz tartozó, már visszaszerzett és visszaszerzendő részeknek, tartományoknak és királyságoknak örökösödési jogát átruházzák az ő felséges osztrák házának női ágára is.

a törvény neve: az uralkodó neve:

b) Skócia és Anglia királyságai május 1-je után mindörökre egy királyságban fognak egyesülni, amelynek neve Nagy-Britannia lesz.

a törvény neve: az uralkodó neve:

3. Határozd meg, melyik államban uralkodtak az alábbi uralkodók!

II. (Nagy) Frigyes I. (Nagy) Péter

III. Ágost II. (Nagy) Katalin

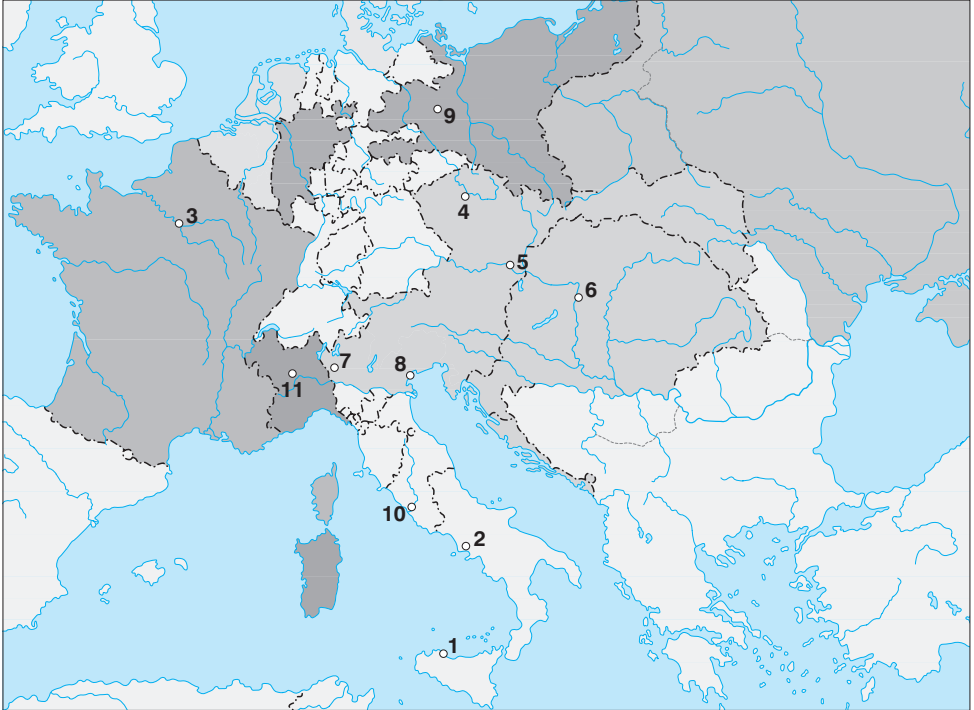
III. György Lotharingiai Ferenc

XV. Lajos II. Szaniszló Ágost

A népek tavasza

1. a) Mely városokat jelzik a számok?

b) Add meg a forradalom kitörésének dátumát!

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.

2. A városnevek forradalmakat jelképeznek, a megadott fogalmak pedig az 1848-as forradalmak célkitűzéseit, eszméit foglalják össze. Írd a fogalmakat a megfelelő városnév alá a táblázatba! Egy fogalom több helyen is előfordulhat.

munkások, köztársaság, alkotmányos monarchia, nemzeti egység, jobbágyfelszabadítás, sajtószabadság, választójog, nacionalizmus, liberalizmus, szabadságharc

Párizs	Bécs	Torino	Berlin

3. Nézz utána, kik voltak, illetve milyen szerepet játszottak az 1848-as forradalmi eseményekben a következő személyek!

Louis Blanc, Giuseppe Mazzini, Giuseppe Garibaldi, IX. Pius, Joseph Wenzel Radetzky, Julius Jacob von Haynau, Ferdinand zu Windisch-Grätz, IV. Frigyes Vilmos

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

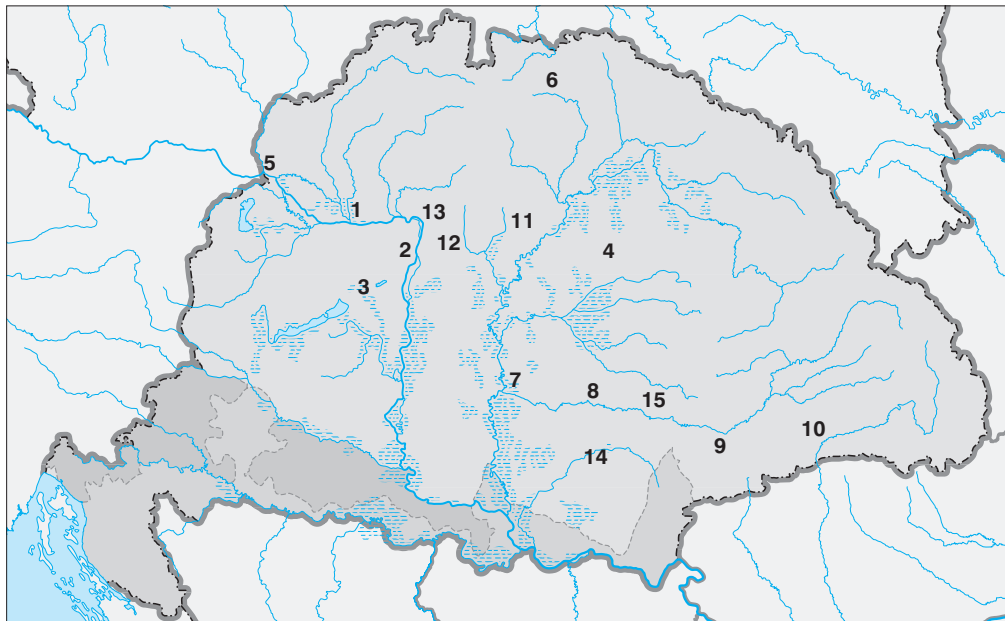
.....

.....

.....

Az 1848–49-es szabadságharc

1. A térkép és az ismereteid alapján töltsd ki a táblázatot!

Esemény	Helyszín	Száma	Mikor történt?
	Temesvár		
Bem fontos csatája, melynél Erdély megtartása volt a tét.			1849. február 9.
Az OHB és az országgyűlés költözött ide			1849. január / 1849. ápr. 14.
A magyar csapatok összpontosításának helyszíne. Görgei ide vezette a seregét.	Arad	8	
A tavaszi hadjárat során szabadították fel. Az utolsó ellenálló erőd.			1849. ápr. 22. / 1849. okt. 2.
A magyarok csatát vesztek az ország határain kívül.			1848. okt. 30.
Guyon Richárd győzelmet arat, mely utat nyitott az Alföld felé.			1849. febr. 5.
Görgei váci nyilatkozata / Damjanich sikere a tavaszi hadjáratban	Vác	13	1849. január 5. / 1849. ápr. 10.

Esemény	Helyszín	Száma	Mikor történt?
Letették a fegyvert a cári csapatok előtt.	Világos		1849. aug. 13.
	Isaszeg		
	Pákozdi		
A várat sikeresen ostromolták a tavaszi hadjárat során.			1849. május 4-21.
	Szeged		1849. aug. 5.
Bem elfoglalta, ezzel Erdély felszabadult.			1849. már. 11.
A magyar seregek csatát vesztek.			1849. február 27.

2. Párosítsd a forrásokat megfelelő szemelvénnel!

1. kápolnai csatavesztés;
2. pákozdi csata;
3. a világosi fegyverletétel;
4. a függetlenség kimondása

- A lázadó csordákat, melyeket Kápolnánál iszonyú mennyiségben találtam fel, szétvertem, és nagyrészt megsemmisítettem, [...] Remélem, néhány nap alatt hatalmamba kerítem Debrecent, a pártütés fészket. (Windisch-Grätz jelentése)*
- Szeptember 29-e kiszámíthatatlan következésű nap: e csata döntött hazánk sorsa felett, nemzeti önállásunk első alapköve tegnap tétetett le, az elestek vérével erősítve, minden ármány és viharok ellen. (Nemzetgyűlési biztosok jelentése)*
- Görgei lovával serege elé lépett. Tisztjei és katonái azonnal körülvették. Beszélni kezdett volna, hogy utoljára köszöntse seregét, de egy hangot sem tudott kipréselni magából. Végül tompa zokogás tört fel melléből, mire az egész hadsereg, levegőget betöltő „Éljen Görgei!” kiáltással, könnyezve válaszolt vezérének, kihez őszintén ragaszkodott. Az egyik tiszt előrejött, hogy a többiek nevében szóljon volt tábornokához, de nem volt ereje ahhoz, hogy zokogását visszatartsa, s csak annyit tudott kiejteni: „Isten veled, Görgei!” „Isten veled, Görgei!” – ismételte az egész hadsereg. (1849. augusztus 13.)*
- Mi, a magyar álladalmat törvényesen képviselő nemzetgyűlés, midőn jelen ünnepélyes nyilatkozatunk által Magyarországot elidegeníthetlen természetes jogaiba visszahelyezve minden hozzá tartozó részekkel és tartományokkal egyetemben az önálló független európai státusok sorába iktatjuk, s a hitszegő Habsburg–Lotharingeni-házat Isten és világ előtt trónvesztettnek nyilatkoztatjuk. (1849. április 14.)*

TARTALOM

Bevezetés	4	A felvilágosult abszolútizmus	57
I. A KORA ÚJKOR TÖRTÉNETE		Az USA kialakulása	58
A nagy földrajzi felfedezések	5	Az USA alkotmánya	59
Az Európán kívüli civilizációk és a gyarmatosítás	6	Franciaország a 18. században	60
A földrajzi felfedezések gazdasági hatásai	7	A francia forradalom	61
A reformáció irányzatai	8	Az Emberi és polgári jogok nyilatkozata	62
A katolikus megújulás és a barokk	9	Az alkotmányos monarchia válsága	64
Franciaország a 16–17. században	10	A francia alkotmányok	65
Spanyolország	11	A napóleoni háborúk	66
A harmincéves háború	12	A Szent Szövetség Európája	67
Franciaország XIV. Lajos korában	13	A mezőgazdaság forradalma	68
Anglia a kora újkorban	14	Az iparosodás első szakasza	69
Az alkotmányos monarchia kialakulása	16	Az iparosodás következményei	70
Az alkotmányos monarchia	18	Eszmék a 19. században	72
Kelet-Európa és a Balkán a 16–17. században	20	A népek tavasza	73
A tudományos világgép átalakulása	21	Latin-Amerika a 18–19. században	75
Összefoglalás	22	Összefoglalás	76
II. MAGYARORSZÁG A KORA ÚJKORBAN		IV. A POLGÁROSODÁS KEZDETEI MAGYARORSZÁGON	
A központosított monarchia szétesése Magyarországon	26	A Magyar Korona országai a 18. században	79
A mohácsi vész és az ország három részre szakadása	27	A magyar államszervezet működése	81
A Magyar Királyság és a Török Hódoltság	30	Demográfiai és etnikai változások a 18. században	83
Az Erdélyi Fejedelemség a 16. században	31	Mária Terézia reformjai	85
A végvárrendszer	32	II. József reformjai	86
A várháborúk	34	A rendi nacionalizmus kora	87
A reformáció és a katolikus megújulás	36	Gazdasági változások a 18–19. században	89
A Bocskai-felkelés	38	Az átalakuló társadalom	91
Az Erdélyi Fejedelemség virágkora	40	Kultúra és művelődés a 18–19. században ...	93
Rendi küzdelmek a 17. század második felében	42	Széchenyi István	95
Gazdaság és társadalom a 16–17. században	44	A reformkor	96
A török kiűzése és Magyarország új berendezkedése	46	Kossuth Lajos	97
A Rákóczi-szabadságharc	47	A Kárpát-medence népeinek nemzeti ébredése	98
Összefoglalás	49	A pozsonyi országgyűlés és a pesti forradalom	99
III. A POLGÁRI ÁTALAKULÁS KORA		Az áprilisi törvények	101
Hatalmi viszonyok Európában a 18. században	54	A Batthyány-kormány intézkedései	102
A felvilágosodás	55	Az 1848–49-es szabadságharc	104
		Összefoglalás	106